

Naturvernforbundet
i Trøndelag

Stjørdal kommune

postmottak@stjordal.kommune.no

Stjørdal, 22.03.2021

Dette brevet sendes på vegne av Naturvernforbundet i Stjørdal og Meråker, Naturvernforbundet i Trøndelag, Norsk Botanisk forening Trøndelagsavdelinga, Norsk Ornitologisk Forening Stjørdal lokallag og Norsk Ornitologisk Forening avdeling Trøndelag.

Kommunedelplan naturmangfold

Høringssvar til planprogram

Innledning

Det vises til kunngjøring fra Stjørdal kommune av forslag til planprogram for kommunedelplan naturmangfold og telefonsamtale med Ragnhild Kvalheim hvor vi fikk utsatt høringsfrist til 22.03.21. Dette er et viktig arbeid og vi setter pris på å bli involvert tidlig i planprosessen.

Det er **svært positivt** at Stjørdal kommune har søkt og fått innvilget økonomisk støtte fra Miljødirektoratet til å utarbeide en kommunedelplan for naturmangfold.

Vi registrerer at støtten betinger at planen er vedtatt i løpet av dette året. Vi mener dette **tidspresset ikke må redusere ambisjonene og kvaliteten på planen**. Vi oppfordrer kommuneadministrasjonen til å **styrke personalressurser i skrive- og utredningsprosessen (mai-sept)** slik at planforslaget blir utfyllende og bra. Det vil bli minimalt med tid til endring av planforslaget etter høringen, når planen skal vedtas i desember.

Innspill til planprogrammet

Vårt viktigste anliggende er: **Planen må utformes slik at den gir en effekt.**

Samarbeidsnettverk mellom natur- og friluftslivsorganisasjoner
trondelag@fnf-nett.no | Kjøpmannsgata 12, 7500 Stjørdal | 977 26 263 | 911 46 560
organisasjonsnummer 916 627 831 | www.fnf-nett.no/trondelag

Kapittel 2.1 Formål med planarbeidet.

Vi mener hovedmålsettingen "...ta vare på naturen i Stjørdal..." er for generell.

Vi mener denne planen må bidra til at Stjørdal kommune når sitt eget mål:

"Stjørdal kommune skal være en foregangskommune innen klima- og miljøtiltak"

- og sine egne strategier:

- ***Stjørdal kommune skal ha en bærekraftig forvaltning av natur og naturmangfold.***
- ***Uberørt natur, store sammenhengende naturområder og økologiske korridorer skal bevares.»***

Ref: Kommuneplanens samfunnsdel 2020-2032.

Denne målsettingen og disse to strategiene bør konkretiseres i denne planen.

For eksempel:

- Hva vil det si å være «en foregangskommune»? **Vi mener at da bør kommunen være blant de ti beste i landet.** Hvordan måler vi det? Hvilke statistikker skal vi bedømme ut fra? Dette bør planen tallfeste og kontroll av måloppnåelse bør inngå i handlingsdelen.
- Hva vil det si å "ha en bærekraftig naturforvaltning"? Kan intakt natur da bygges ned? Er det greit å bygge ned "vanlig" natur eller menneskepåvirket natur, mens vi skal ta ekstra godt vare på de verdifulle naturtypene? Skal kommunen kreve restaurering eller tekniske tiltak som kompensasjon? Hva tenker kommunen om fortetting og gjenbruk av arealer fremfor nedbygging av natur? **Vi mener at en bærekraftig naturforvaltning fordrer arealnøytralitet.**

Vi mener det er for lite ambisiøst at planen skal "gi viktige innspill til kommuneplanens arealdel". Vi vet at endret arealbruk er den største trusselen mot naturmangfoldet (FNs naturpanel). Vi mener det bør stå: "Planen **skal** utdype mål og strategier i kommuneplanens samfunnsdel, og **legge føringer for kommuneplanens arealdel slik at tapet av naturmangfold stanses.**"

Planen vil tydeliggjøre hvilke unike naturverdier som finnes i kommunen. Dessverre går mange naturverdier tapt som følge av private planforslag og deretter endret arealbruk. **Vi forventer at kommunen tar ansvar for alle områdene med verdifull natur.** I kjølvannet av denne planen bør **kommunen ta et initiativ ovenfor Miljødirektoratet for å få vernet de viktigste områdene** etter Naturmangfoldloven. En slik prosess kan ta flere år og det er da viktig at kommunen også bruker sitt eget virkemiddel og **regulere områder med naturverdier i hensynssoner i sine egne arealplaner.**

Vi mener også at planen bør utformes slik at den blir lest. Den må være lettfattelig og konkret med gode relevante bilder fra Stjørdal. Vi viser til Haugesund sin plan for naturmangfold som vi mener er en forbilledlig plan på den måten.

Kapittel 3.2

Enhet arealforvaltning skal i løpet av denne sommeren utarbeide planforslaget. Vi viser til vår innledende kommentar og håper ikke dette tidspresset reduserer ambisjoner og kvalitet for planen. **Prosjektet må bemannes svært godt gjennom hele sommeren dersom denne tidsplanen skal holde.**

Kapittel 3.3

Dersom en skal få en god forankring er det viktig med en bred medvirkning. Tidspresset gjør at det vil være vanskelig å få til i praksis. **Vi tilbyr likevel vår kompetanse i arbeidet og oppfordrer dere til å ta kontakt med oss i FNF, så vil vi formidle kontakt til rette person i våre tilknyttede foreninger.**

Viktige tema

Vi savner et kapittel i planprogrammet over hvilke tema som skal drøftes i planen. Vi mener planen for Stjørdal bør berøre **disse temaene**:

- Kunnskapsgrunnlag
- Ivareta verdifull natur. Her bør det utredes hvilke arter og naturtyper som er forvaltningsrelevante for Stjørdal.
- Større intakte områder må forbli inngrepsfrie. Fragmentering av leveområder bidrar til oppsplitting og utarming av populasjoner.
- Hensynssoner rundt områder som er vernet. Aktivitet tett innpå vil lett ødelegge for artene.
- Samlet belastning
- Restaurering av natur. I Stjørdal er det flere områder som er kvalifisert til det formålet.
- Kompenserende tiltak ved ødeleggelse av natur
- Kunnskapsformidling og holdningsskapende arbeid
- Vekst og arealbruk
- Virkemidler i plan- og bygningsloven.
- Bevaring
- Klima
- Rødlista
- Myr. Viktig karbonlager og levested for sjeldne arter. Fungerer som vannrensere og flomdemper.
- Bekker. Det er viktig å bevare god kvalitet på alle bekker og restaurere/forbedre der det er behov for det. Kulverter som blir anlagt i sjørretbekker blir ofte til et oppgangshinder for fisk og bekkens produksjonsevne blir kraftig redusert.
- Naturmangfold i ferskvann. Herunder spredning av uønskede fiskearter som bla. gjedde.
- Naturmangfold i sjø. Svært stor del av kommunens kystsoner er nedbygd og negativt påvirket.
- Økologiske korridorer av vegetasjon mellom større skogområder og biotopøyer (isolerte restbestander) må sikres. Det bør også vektlegges et nettverk av mindre økologiske korridorer (grønndrag, bekkedrag og ravinedaler).
- Viltforvaltning
- Fremmede arter. Mange "pene" fremmede arter (for eksempel parkslirekne, rynkerose, hagelupin og hagenøkleblom) sprer seg fra hager. Platanlønn
- Jordbruk. Forvaltning av beitemarker, kantsoner, åkerholmer, bekker og ravinedaler. Bekker blir lagt i rør og utformet med tanke på å drenere dyrka mark ødelegger forholdene for fisk og annet vannmiljø. Tiltak for bevaring av bakkehekkende fuglearter i jordbrukslandskapet: vipe, storspove, sanglerke.
- Kulturlandskap. Tiltak for skjøtsel. En sjelden slått vil bevare og øke artsmangfoldet.
- Skogbruk. Mål om bevaring av naturmangfold i skog må presiseres i planen og ikke minst følges opp i praktisk skogforvaltning. Store gamle trær er svært verdifulle for arter.
- Jakt og fiske

- Friluftsliv og rekreasjon
- Parkareal og grønne fasader i Stjørdal sentrum.
- Nærnatur. Nærområder i all tettbebyggelse og ved skoler og barnehager.
- Pesticider med påviselig negative effekter på naturens mangfold og produksjonsevne bør forbys generelt og kun unntaksvis tillates brukt i Stjørdal kommune.

Innspill til planens tematiske del: gjennomgang av områder og lokaliteter

Her er en liste over områder og lokaliteter som vi mener er viktige å ivareta. Oversikten er ikke uttømmende. Kart og flyfoto er hentet fra hhv. kartverket.no og kart/finn.no. Noen områder og lokaliteter er avgrenset nøyaktig, mens andre kun er markert med omtrentlig avgrensing eller for å vise plassering.

Det er to rapporter som har kartlagt viktige lokaliteter og områder for biologisk mangfold i Stjørdal er bl.a. Sorte (1996) og Rønning & Bratli (2004). Deler av kommunen er kartlagt etter DN håndbok 13 og høsten 2020 ble deler av kommunen kartlagt etter Naturtyper i Norge (NiN2) og det systemet gir verdifull informasjon om viktige naturtyper og dermed leveområdene til viktige arter.

Vi anbefaler å bruke Artsdatabanken sitt Økologiske grunnkart og Naturbase for å få den mest samlede oversikten over arter og naturtyper i kommunen.

1. Stjørdalsfjorden IBA
2. Stjørdalselva, sjøørret
3. Lecadammen
4. Halsøen/Gråelva/Langøra nord
5. Gamle elveløpet og strandenger, Sandfærhus
6. Langøra sør, løvskog
7. Leksosen
8. Notenget
9. Bergshølen
10. Flommarkskog, Nordnes, Øfsti
11. Måsøra, Øfsti (utvidelse av vernegrense)
12. Trøiteshølen
13. Måsøra, Avelsgård
14. Grøteshølen
15. Frigården, Smørauget, Grautfatet
16. Nevra - Kleppen – Litjfjellet – Grønlivatna
17. Klimpan – Kufjellet – Ertsgårdsfjellet – Gråvatna – Breifloan
18. Beistadjølän
19. Almovatnet
20. Åstjønna
21. Kinnsettjønna
22. Fosslibekken, Fossliåsen
23. Holmsevja
24. Øfstihølan, Holmsbekken
25. Evja, Fløan

- 26. Saltøya, Fættenfjorden
- 27. Søndre Skarvholmen
- 28. Kobb skjæret/Skjøtten, Billedholman

Stjørdalsfjorden IBA

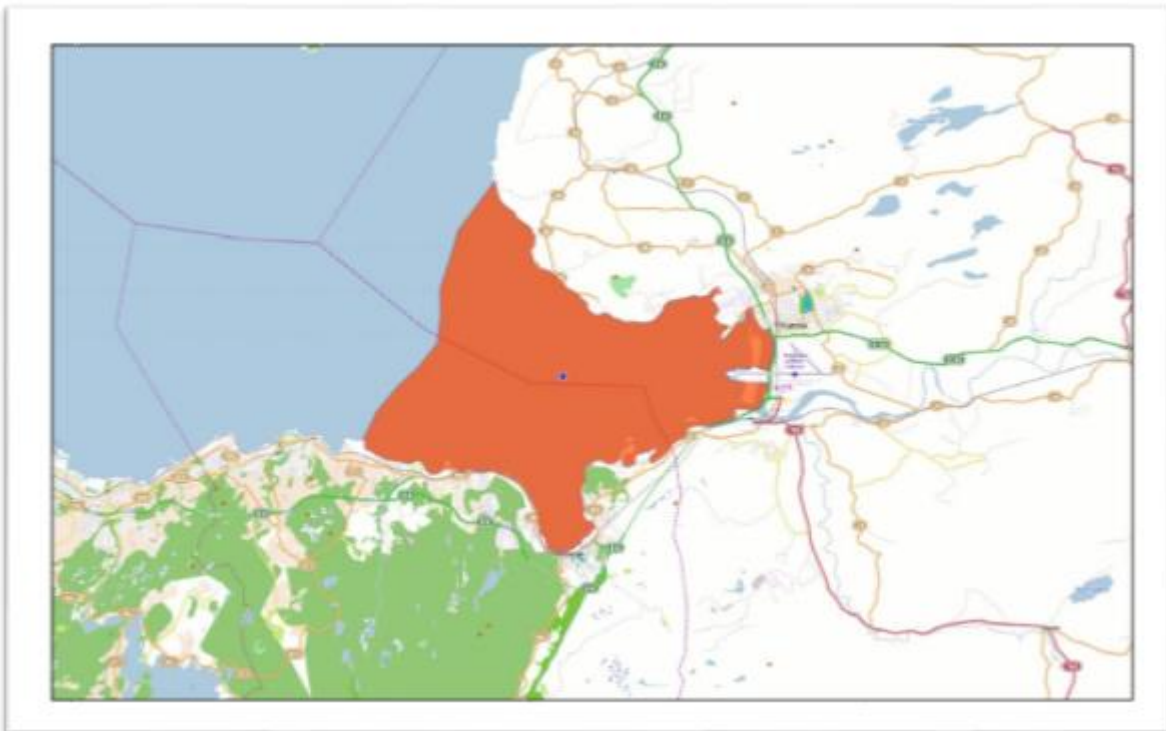
Hele Stjørdalsfjorden er klassifisert som Important Bird and Biodiversity Area (IBA), på grunn av forekomsten av ærfugl, sjøorre og havelle. Inngrep i fjæreamråder og sjøarealer og forstyrrende aktivitet utenom verneområdene må unngås.

NO036: Stjørdalsfjorden 63° 27' 24.82" N   10° 47' 33.18" Ø
Areal: 52,5 km²
Fylke: Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag Kommune: Malvik, Stjørdal

Stjørdalsfjorden er en 10 km lang fjordarm av Trondheimsfjorden, og er en typisk terskelfjord dannet av en morenerygg ved utløpet mot Trondheimsfjorden. Sjøområdene over morenen er spesielt grunne, og medfører en oppstrøm av næring her i enkelte perioder av året. I mars gyter den stedegne sildestammen *Clupea harengus* i fjorden. Den rike tilgangen på næring i form av silderogn bidrar til områdets betydning for vannfugl, og kanskje spesielt for marine dykkender og måker. De indre fjordområdene består av flere større

mudderflater, blant annet i forbindelse med utløpet av Stjørdalselva. I nord er deler av IBAet vernet som Vinnan og Velvengen fuglefredningsområde og Vikanbukta fuglefredningsområde, men resten av området står uten veru. Hovedtrusselen mot området består av utvikling av industri og infrastruktur i de innerste delene av fjorden. Større områder av tidligere mudderflater er ødelagt av oppmudring og utbygging, i senere tid først og fremst på grunn av utvidelse av europavei-traséen gjennom Stjørdal.

Art	Årstid/Status	År	Pop min	Pop maks	Nøyaktighet	Kriterier
Ærfugl	Vinter/trekk	2004-2013	1200	4000	God	B11
Havelle	Vinter/trekk	2004-2013	600	1100	God	A1
Sjøorre	Vinter/trekk	2004-2013	700	1000	God	A1

IBA-området Stjørdalsfjorden (kart og beskrivelse fra NOF-rapport 5-2015).

Stjørdalselva, sjøørreten

Frem til på sekstitallet var Stjørdalselva landskjent som en meget god sjøørret elv. Etter den tid har bestanden falt dramatisk og det ble i 2009 besluttet å frede sjøørreten. Årsaken til nedgangen i bestanden er sammensatt, men en gjennomgående trend er at sjøørreten blir den tapende part når interesser settes opp mot hverandre. Sjøørreten er helt avhengig av intakte bekker og sidevasdrag for gyting og oppvekst. På grunn av den kontinuerlige bunnsenkingen av elva blir det høydeforskjell på bekkens utløp og vannspeilet i elva. Dette vanskeliggjør oppgangen for fisk på høsten, og i mange tilfeller stenger det fisken helt ute fra bekken.

Lecadammen, Sutterøleiret

Restareal av de tidligere strandengene på Sutterøleiret som ble fylt ut til industriformål på 1970-tallet. Har tidligere vært hekkeområde for vadefugl og fiskemåke, og fungerer nå som rasteplass for våtmarksfugl. Forslag til restaurering og biotopforbedrende tiltak er oversendt Stjørdal kommune.

Halsøen/Gråelvosen/Langøra

Det gamle utløpet av Stjørdalselva er et av de mest fuglerike delene av Stjørdalsfjorden. 178 arter er registrert pr. desember 2018, hvorav våtmarksarter utgjør 91 arter. Navnet Halsøen blir brukt om hele området i ornitologisk sammenheng, og omfatter nordspissen av Langøra, Gråelvosen og indre deler av elveløpet ned til rullebanen på Værnes flyplass. Området inngår i Stjørdalsfjorden IBA.

Fuglelivet er godt dokumentert gjennom mange år, da området er lett tilgjengelig og blir regelmessig besøkt av både lokale og tilreisende fuglekikkere året rundt, samt at det er utført tellinger og skrevet flere faglige rapporter og utredninger i forbindelse med utvidelse av E6.

Halsøen sin viktigste funksjon er først og fremst som raste- og trekkområde for våtmarksfugler (svaner, gjess, ender, vadefugler, måkefugler) og som overvintringsområde for andefugler. Halsøen er blant fire på topp overvintringsområder for stokkand i Trøndelag, med 800-1000 stokkender overvintrende årlig (i tillegg til Ørlandet (Ørland), Gaulosen-Buvika (Trondheim/Melhus/Skaun) og Ørin (Verdal)). Våren 2020 ble det også notert rekordantall for rastende rødstilk i Trøndelag her, med 470 individer.

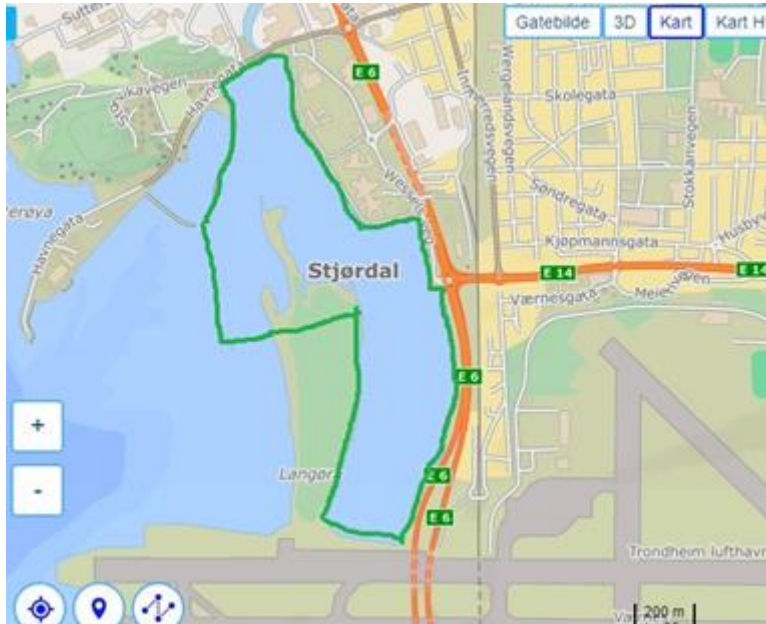
Området har vært utsatt for flere inngrep som har redusert fjærearealene de siste tiårene. I forbindelse med E6-utvidelsen ble det satt av økonomiske midler til å gjenskape tapt fjæreareal ved å flytte oppgravde masser på utsiden av veifyllingen, og det har ikke blitt registrert noen negativ påvirkning av fuglelivet i årene etter.

Imidlertid er det nye trusler som har blitt lansert i andre deler av området. Det foreligger planer om en utfylling i tilknytning til småbåthavna, vest for utløpet av Gråelva, for oppstillingsplass for mindre båter og parkering av bobiler. Arealet som er planlagt utfyllt, er et mindre strandengparti og mudderfjære som blir mye brukt av rastende og næringsøkende ender og vadefugler, og vil være svært negativt for fuglelivet. Planene er imidlertid lagt på is av foretakshaver, og det er usikkert om de vil bli realisert. Til tross for at selve Gråelvosen er et lite område, er det svært næringsrikt og tiltrekkende for store mengder fugler, noe som kommer fram av rapporterte maksimumstall for de

mest tallrike artene: Grågåås – 532 ind., kortnebbgåås – 500 ind., stokkand – 689 ind., rødstilk – 204 ind. Det må være et mål å arbeide for å skrinlegge disse planene, og sikre hele Halsøen-området mot framtidige inngrep.

På nordvestdelen av Langøra nord er strand- og fjæreområdene rasteområde for gjess, ender, vadefugler og måker (Husby & Værnesbranden 2009). På indre deler av stranda er det kjent en av Norges største forekomster av stor elvebreddekkopp.

Halsøen og Langøra med avgrensing for eventuelt verneområde

Gamle elveløpet og strandeng, Sandfærhus

Det gamle elveløpet har stor betydning som rasteområde for andefugl og vadefugl vår og høst, og som overvintringsområde for sangsvaner. 174 arter er registrert, hvorav 78 våtmarkstilknyttede arter. Både ender og svaner forflytter seg mellom det gamle elveløpet ned til Hellstranda, og opp elva, mot utløpet av Leksa, til ulike tider av døgnet, og fugl som ligger i Halsøen nord for flystripa kan bruke det gamle elveløpet som et alternativt rasteområde.

Østre del av strandenga ligger mellom E6 og jernbanen, hvor tindvedkratt etter hvert er blitt dominerende. Buskskvett og sivspurv hekker her, og evja (lokalt kalt "Kjela") som går tvers gjennom strandenga er rasteplass for bekkasiner. I trekktidene vår og høst kan det være betydelige mengder med spurvefugl som raster i området. Sandlo, fiskemåke, tjeld mm hekker. Området brukes til frislipp av hunder, også i tida for båndtvang, i hekketida for fugler. Det burde vært restriksjoner for hundelufting her, året rundt, da det ofte er fugl i fjæra og i elva som blir skremt.

Langøra sør, løvskog

Langøra sør består av rik løvskog med til dels frodig undervegetasjon, og med noe vindfall og døde trær. Det er lite menneskelig ferdsel her, da det er militært område, og skogen utenom militære anlegg har fått utvikle seg fritt. Undersøkelser i 2012 viser at Langøra sør er et meget rikt fugleområde, med en tetthet på nivå med de rikeste flommarkskogene i Trøndelag (Husby 2012).

Leksosen

Strandeng og gråorskog i utløpet av Leksa i Stjørdalselva. Rasteplass for andefugler og vadefugler, samt hekkeområde for spurvefugl. Evja som skiller åkeren fra "øya" med skog, er tettet igjen under veien som går over til øya, og burde vært åpnet slik at vannet kan strømme gjennom.

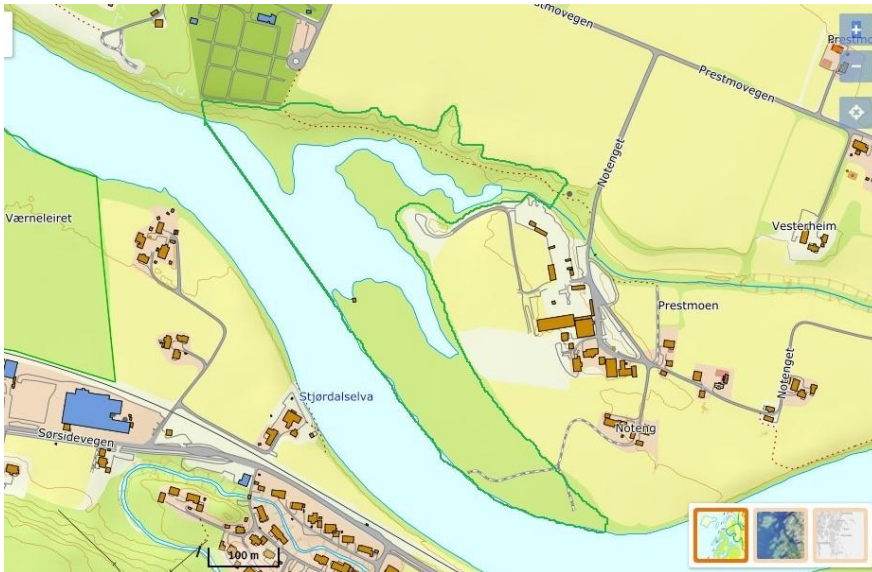
Flyfoto over (fra venstre) Langøra sør (løvskog), gamle elveløpet og strandeng Sandfærhus, og Leksosen

Notenget

Dette er en stor bakevje i Stjørdalselva nedenfor Værnes kirkegård, og har en viktig funksjon som rasteområde for våtmarksfugl, og hekkeområde for spurvefugl i løvskogen som omgir evja. Det går en tursti langs evja på nordsida, og en gapahuken med trimbok er plassert ved stien like nedenfor kirkegården. Fra gapahuken er det mulig se det meste av evja og observere fuglene som raster her. Her kan det legges bedre til rette for fuglekikking, ved å f.eks. lage en plattform med skjerming.

Det bør utarbeides en forvaltningsplan for å regulere hogst av skog og unngå andre inngrep. Vedhogst har foregått med jevne mellomrom. Hogst av skog langs stien mot evja må unngås, da dette vil medføre at turgåere og joggere blir mer synlig for rastende fugler og kan skremme fuglene. Evjegrøfta som renner ut i evja, er en ca 7 km lang kanalisert bekk og drenerer mesteparten av jordbruksarealet på flatene øst for Stjørdal sentrum, påvirket av avrenning fra jordbruket. Like før den renner ut i evja, er bekken svært forurenset av forsøpling og skrot, noe som burde vært ryddet vekk. Området burde vært vernet som naturreservat.

Notenget, med inntegnet forslag til grensefor forvaltningsplan, evt. verneområde.

Bergshølen

Dette er den største gjenværende kroksjøen i dalføret, og forholdsvis lite berørt av inngrep, med unntak av dumping/forsøpling av bildekk, oljefat m.m. som ligger i østenden av dammen. Dette er varslet flere ganger til Stjørdal kommune. Står i fare for å gro igjen. Vannstrengen til Stjørdalselva bør åpnes igjen. Viktig rasteplass for sangsvaner og andefugler, og hekkeplass for spurvefugler, bl.a. sivsanger og sivpurv. Jaktområde for flaggermus. Her er det viktig at kantskogen rundt hølen og evja fra elva ikke hugges.

Bergshølen, med inntegnet forslag til avgrensning av forvaltningsområde.

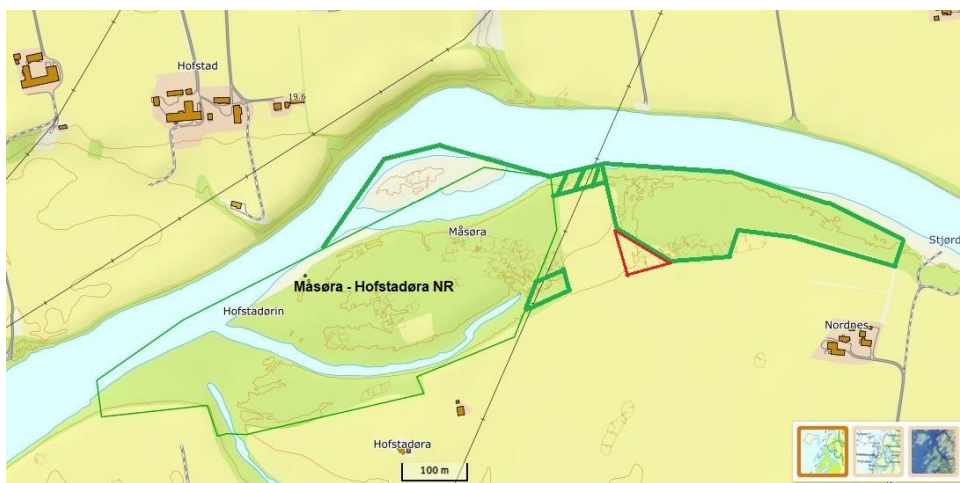
Flommarkskog, Nordnes, Øfsti

Flommarkskog og kantskog langs elver, bekker og vassdrag fungerer som viktige økologiske korridorer mellom større skogarealer, og må ikke splittes opp i fragmenter. Et eksempel er flommarkskogen ved Nordnes, Øfsti. Mellom denne skogen og Måsøra-Hofstadøra naturreservat er

det bare en tynn stripe med buskas mot elva som forbinder disse to skogarealene. Kantskogen mot elva mellom disse områdene bør utvides i bredden og utvikle seg fritt (med høydebegrensning under kraftlinja) for å opprettholde økologisk korridor mellom de to skogområdene. Dessverre foregår det hogst og oppdyrking i kanten av flommarkskogen, noe som er svært uheldig (bilde). Denne er også registrert som viktig naturtype (se kart under), men har ikke noe vern.

Måsøra, Øfsti

Måsøra er ei stor grusør med oppvoksende ung gråorskog, påvirket av flommer i Stjørdalselva, men kun en fjerdedel av Måsøra er inkludert i Måsøra - Hofstadøra naturreservat. Reservatet burde vært utvidet til å omfatte hele Måsøra, pga funn av stor elvbreddedderkopp (EN – Sterkt truet) og hekkeplass for sandlo, tjeld og fiskemåke (se kart under). Den store evja som går gjennom naturreservatet, og som opprinnelig har vært et gammelt elveløp, fortsetter videre mot åkeren, under kraftlinja (se kartet). Denne resten av evja bør bevares, og ikke brukes som fyllplass for trær og vegetasjon som blir ryddet i kraftlinjegata, eller forringes gjennom andre inngrep.

Fra venstre: Forslag til utvidelse av Måsøra - Hofstadøra naturreservat, økologisk korridor mellom reservatet og flommarkskog Nordnes (uthogget og oppdyrket del av skogen merket rødt), og rest av evje som må bevares.

Hogst og oppdyrking i flommarkskogen, Nordnes, november 2018. Foto: Per Inge Værnesbranden

Rest av gammel evje Hofstadøra.. Sett fra åkeren mot naturreservatet Måsøra-Hofstadøra i bakgrunnen. Foto: Per Inge Værnesbranden

Trøiteshølen

Trøiteshølen ligger 1 km vest for Hegra sentrum, og er et variert skogs- og våtmarksområde rundt restene av en gammel kroksjø. Skogen er en velutviklet gråor- og heggeskog med oretrær av store dimensjoner, og flommarkskog som grenser mot sumparealer. Det har vært drevet vedhogst i deler av gråorskogen. Ut mot elva er det grusører og kratt, hvor fremmedarten hagelupin har blitt mer og mer dominerende de siste årene. Flommarkskog av denne naturtypen er en viktig hekkebiotop for spurvefugler, og sumparealene er rasteområde for sangsvaner, ender og vadefugler. Stokkand og krikkand hekker. Dverglo har hekket et par ganger på 1990-tallet. Aktuelt som naturreservat.

Trøiteshølen.

Måsøra, Bjørngård/Avelsgård

Stor grusør i Stjørdalselva, øst for Hegra sentrum. Funn av stor elvbreddedderkopp (EN – Sterkt truet). Hekkeplass for sandlo, tjeld, fiskemåke. Stor bestand av klåved (NT - Nær truet). Tidligere en

stor koloni med fiskemåke (100 par på 1990-tallet), før elva skiftet løp og gjorde øra tilgjengelig fra land. Står i fare for gjengroing av hagelupin.

Måsøra, i elva nedenfor Bjørngård, Hegra, og Grøtshølen nederst.

Grøtshølen, Hegra

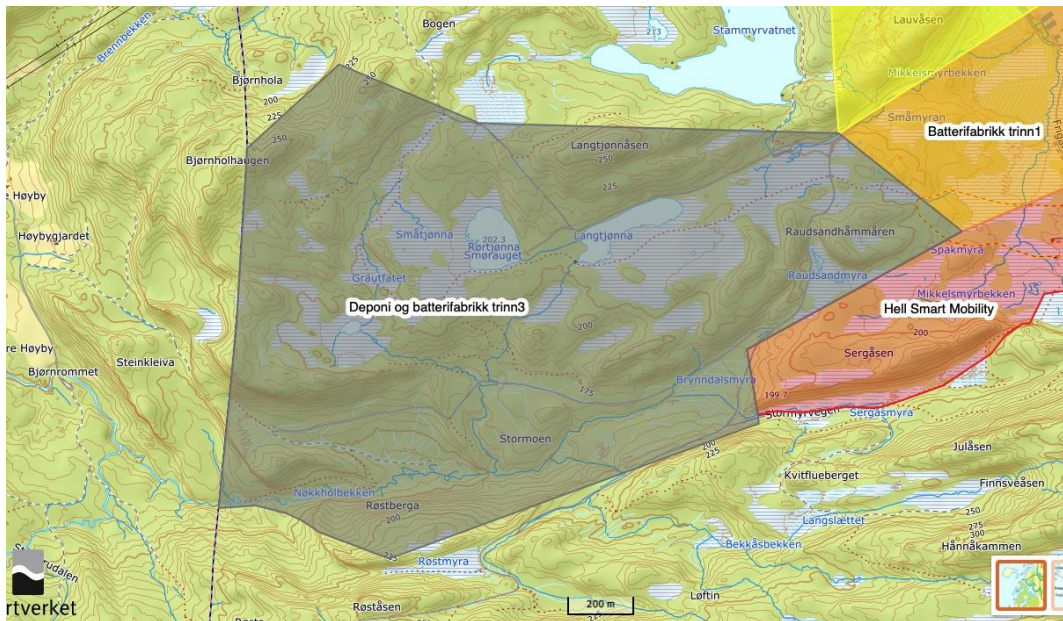
Rest av gammel kroksjø grensende til nydyrket åkerland. Fugleforekomster dårlig undersøkt, potensiale som hekkeplass og rasteplass for ender. Mulighet for restaurering?

Frigården, Smørauget, Grautfatet

Området består av myr, skog og en del mindre vann og vassdrag. Det er variert flora og fauna, herunder flere rødlistearter og viktige naturtyper. I området finner vi blant annet den sterkt truede naturtypen rikere myrflate i låglandet og rødlistearten brunskjene og nebbstarr. Det er dessuten forekomster av stor salamander, Stjørdals nasjonale ansvarsart. Området har et rikt fugleliv. Dette er trolig hekkelokalitet for storspove (sårbar), og Hubro (sterkt truet) er tidligere registrert. Det er også naturlige leveområder og spillplasser for hønsfugl. Store deler av myrområdene er dype, de er og viktige som flomdemper og karbonlager. Dette er dessuten et attraktivt og mye brukt friluftsområde både for ski og fotturer, som gir en lett tilgjengelig naturopplevelse for mange særlig i Lånke.

I tidligere tider ble myrer sett på som verdiløse områder som kunne bygges ned, noe som har ført til at én tredjedel av Norges myrer er ødelagt. I dag vet vi at myr er viktig både som flomdemper, karbonlager og som levested for mange arter av dyr og planter. Denne karbonlagringen er langt viktigere enn man tidligere har vært klar over, og bevaring av myr i Norge er et vesentlig klimatiltak. Ifølge en rapport fra NINA er myr det økosystemet som lagrer mest karbon per arealenheter i Norge (Bartlett et al. 2020: Carbon storage in Norwegian ecosystems, NINA Report 1784, <https://hdl.handle.net/11250/2655580>). Skal vi ta klimaavtalen fra Paris på alvor må vi ta vare på våre egne karbonlagre – som myrene på Frigården.

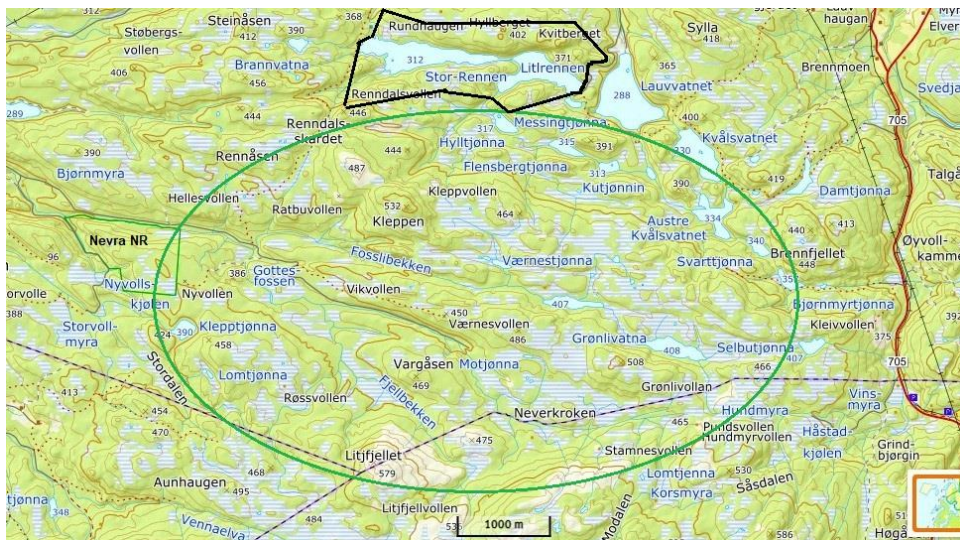

Kartillustrasjon utarbeidet på bakgrunn av kommunens søknad om batterifabrikk.

Kleppen – Litjfjellet – Grønlivatna

Inngrepsfri og villmarkspreget natur i Leksdal statsallmenning. Stort sammenhengende område med skog, myr og lave fjell. Hekkeområde for vadefugl, skogshøns, ugle, rovfugler og spurvefugler. Nærhet til Nevra naturreservat og båndlagt område for framtidig verneområde ved Stor-Rennen og Litj-Rennen. Nevra naturreservat bør utvides til å omfatte Klepptjønna. Høyt skattet område for jakt, fiske og friluftsliv. Truet av planer om vindkraftverk.

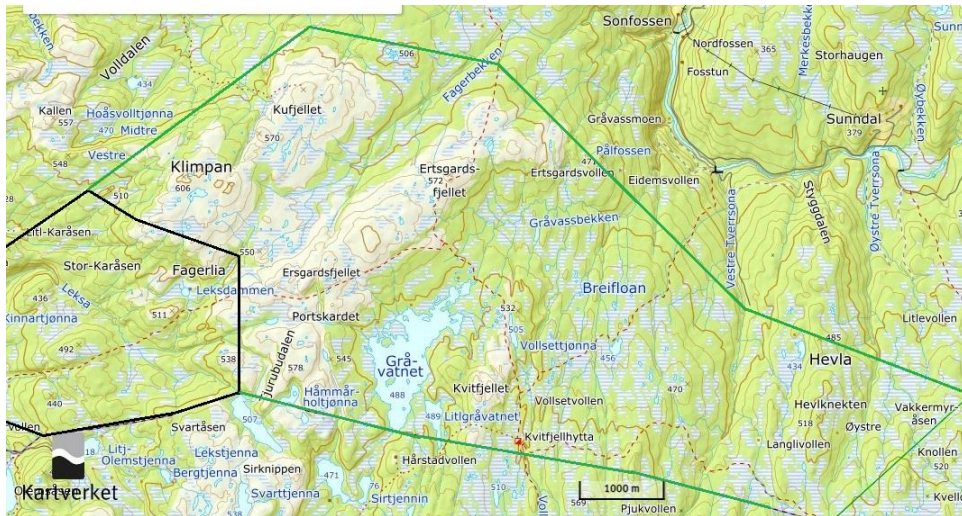
Kleppen – Litjfjellet - Grønlivatna. Båndlagt område for framtidig vern rundt Litj-Rennen og Stor-Rennen merket med svart.

Klimpan – Kufjellet – Ertsgårdsfjellet – Gråvatna – Breifloan

Inngrepsfri og villmarkspreget natur i Sona statsallmenning. Stort sammenhengende område med skog, myr, vann/tjern og lave fjell. Grenser i vest mot båndlagt framtidig område for vern i øvre del av Leksa i Leksdal statsallmenning. Hekkeområde for andefugler, lommer, vadefugler, hønsfugler,

ugler, rovfugler og spurvefugler. Høyt skattet område for jakt, fiske og friluftsliv. Bør forvaltes slik at det blir en inngrepsfri sone mot Skarvan og Roldalen nasjonalpark.

Området mellom Klimpan og Breifloan. Båndlagt område for framtidig vern i øvre Leksa med svart markering.

Beistadjølan

Av nasjonal bevaringsinteresse pga. steder med ekstremrik vegetasjon, spesielt floraen (grønnburkne, rødflangre, brudespore mm). Skyldes antakelig to kalkårer som går gjennom terrenget. Også flere typer starr bl.a. jemtlandstarr. Området er samtidig hekkeområde for flere ulike vadere. Beistadjølan har i dag status som 'Inngrepsfri natur' (INON). Bør få vernestatus som naturreservat.

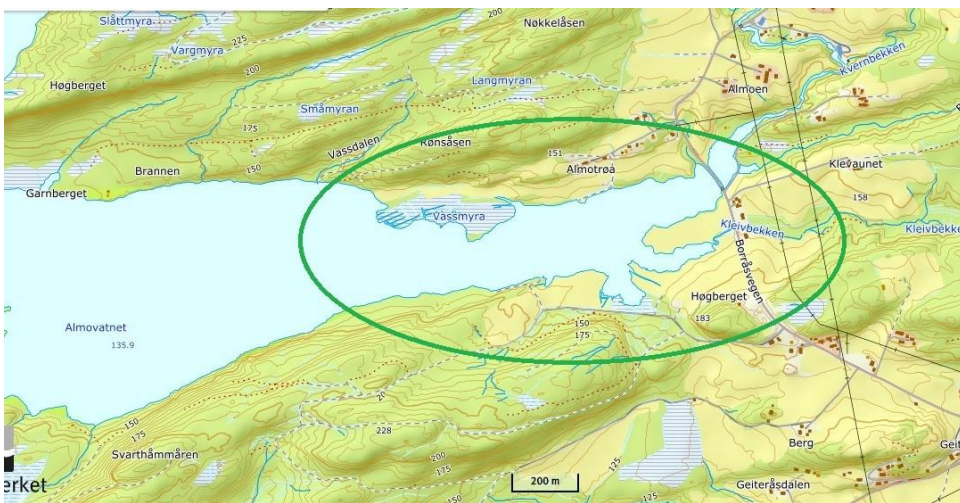

Beistadjølan

Almovatnet

Almovatnet er viktig som rasteplass og hekkeplass for våtmarksfugler, og har et stort artsmangfold. Det er spesielt østre delen som utmerker seg, hvor det er flere vegetasjonsrike bukter, myrpartier, flytetorv, bekke- og elveutløp som skaper et attraktivt hekke- og rasteområde. Over 100 sangsvaner raster her om våren. Flere andearter hekker: stokkand, krikand, brunnakke, toppand, kvinand, laksand. 2-3 par hornedykker har hekket her i mange år. Flere par med traner hekker ved vatnet, og vadefugler som vipe (EN – Sterkt truet), rødstilk, gluttsnipe, strandsnipe, storspove (VU - Sårbar), enkeltbekkasin hekker eller er registrert i hekketida. Storlom hekker sannsynligvis årlig.

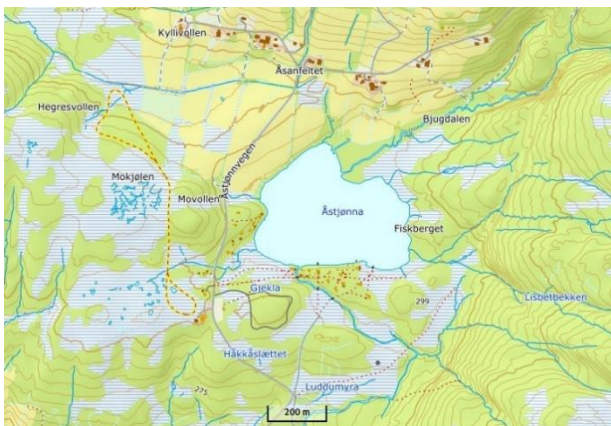
Vatnet er regulert til kraftproduksjon, og konsesjon til dette er overtatt av et privat energiselskap. Av hensyn til hekkende fugler, må de pålegges å ikke tappe ned vatnet i hekketida (1. april-20. juli?). En art som hornedykker (rødlitestatus VU - Sårbar) legger reiret i flytende vannvegetasjon, og er svært utsatt for å få spolert hekkinga dersom vannstanden endres drastisk, noe som også gjelder for storlom., som legger reiret i vannkanten.

Østenden av Almovatnet, med området som er attraktivt som raste- og hekkeområde for våtmarksfugler

Åstjønna, Forradalen

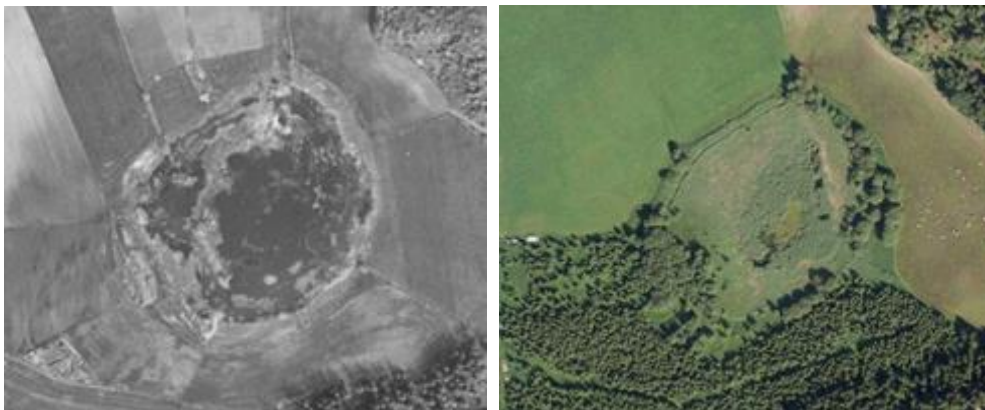
Åstjønna i Forradalen er en viktig hekkeplass for hornedykker i Stjørdal kommune, med 8-9 par. Den er også hekkeplass og rasteplass for andefugler og vadefugler. Det er flere hytter på sør- og vestsida av tjønna, og bygging av nye hytter bør unngås på øst- og nordsida, slik at ikke hele tjønna blir omringet av hytter, og bidra til å redusere forstyrrelser for fuglelivet.

Kinnsettjønna

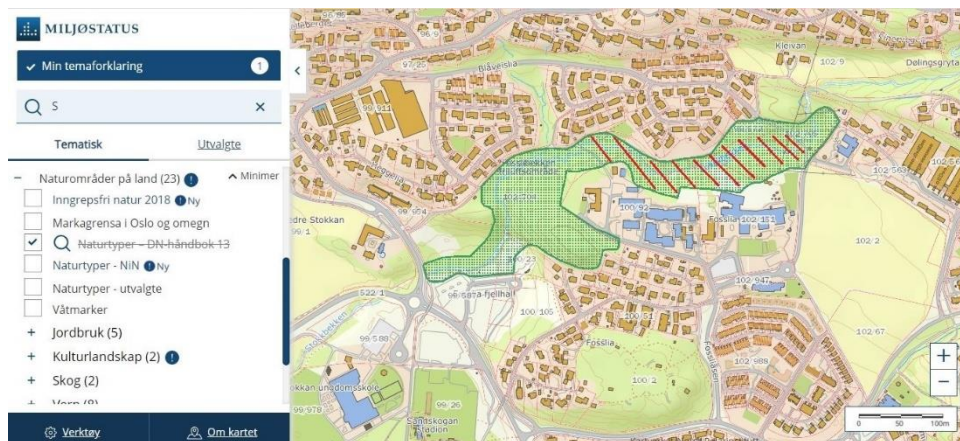
Næringsrikt tjern omgitt av dyrka mark, nesten gjengrodd med takrør. Gamle flyfoto fra 1955 viser at tjønna hadde et forholdsvis stort vannspeil, men nedtappinger og drenering har etter hvert ført til kraftig gjengroing, og kun et mindre vannspeil. Tjønna kan være aktuell for restaurering og åpning av vannspeilet. Toppand er påvist hekkende tidligere (1980-tallet), og stokkand og krikkand er observert i hekketid. Sivsanger er registrert syngende flere ganger, senest i 2020, og andre spurvefugler av interesse som er observert i hekketid er gulerle, buskskvett og sivspurv.

Kinnsettjønna, på flyfoto fra hhv 1955 (venstre) og 2014 (høyre)

Fosslibekken, Fossliaåsen

Fosslibekken som renner fra Stokkhaugen og videre ned til Gråelva, ble for 4-5 år siden rassikret nedenfor Fossliaåsen, da Fosslia skole ble utvidet. Her ble det som tidligere var en frodig bekk og insektrik løvskog med yrende fugleliv endret til en steril og stedvis rettlinjert steinkanal uten at det var noen form for biologisk kompetanse inn i bildet. Her må det gjøres tiltak for å restaurere store deler av det steinsatte bekkeløpet (lage terskler, dammer, m.m.) og la mye av skogen vokse opp igjen. Skog langs vassdrag tar til seg mye vann, og demper risikoen for flom og ras. Den delen av Fosslibekken som ikke er berørt av kanalisering og steinsetting og skogen som omgir den, må få stå. Det omfatter også løvskogen nedenfor fossen ved Fosslia fjellhall.

Fosslibekken, kart fra Miljøstatus, med område merket som viktig nøkkelbiotop med grønt. Rød markering er strekning med steinsatt del av bekken, og snauhugget skog.

Holmsevja

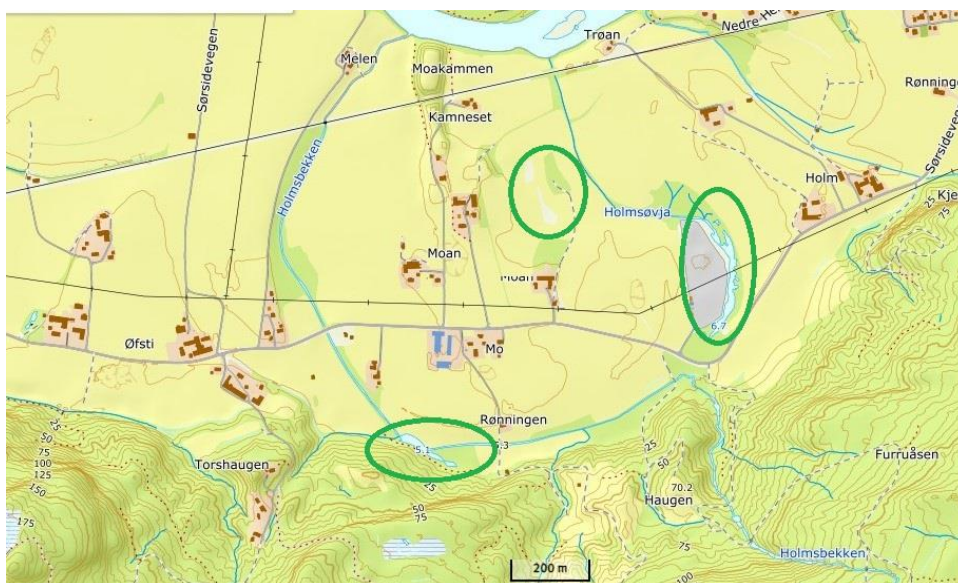
Rester av gammel kroksjø, som tidligere har vært brukt som dumpingplass av diverse avfall, inkludert oljefat og andre fat med tvilsomt innhold. Potensiale for restaurering.

Øfstihølan, Holmsbekken

Rester av gammelt elveløp og utvidelse av Holmsbekken. Rasteplass for andefugl, rikt insektliv, jaktområde for flaggermus.

Moum, Øfsti

Dammer og sumpområde i åkerareal som må bevares, og eventuelt restaureres. Rasteplass for våtmarksfugl. Nærhet til Holmsevja og Øfstihølan som bidrar til et lite nettverk av våtmarker i området.

Øfstihølan (nederst), dammer og sumpområde ved Moum (midten), og Holmsevja (høyre).

Dammer og sumpområde ved Moum, Øfsti, april 2020. Foto: Per Inge Værnesbranden

Evja, Fløan

Gjengrodd åkerdam. Ligger utenfor "allfarvei" og det foreligger svært lite informasjon om fugler eller annet dyreliv. Potensiale for restaurering.

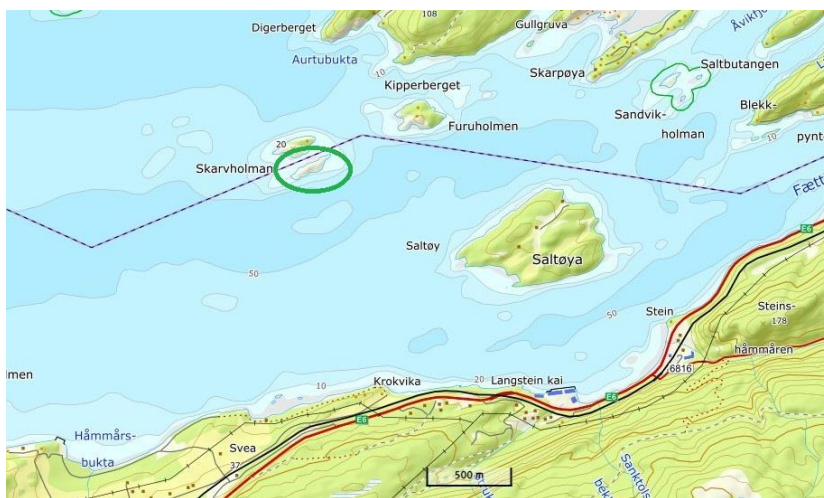
Flyfoto av Evja, Fløan, fra hhv 1964 (venstre) og 2019 (høyre).

Saltøya, Fættenfjorden

Bekymring for utbygging av Saltøya og påfølgende fyllmasser i fjorden. Dette kan påvirke livet både til hekkende fugler og fisk. Det bør tas særlig hensyn til sjøørreten sin ferd mellom ferskvann (Vuluelva og Langsteinelva) og saltvann.

Søndre Skarvholmen, Åsenfjorden

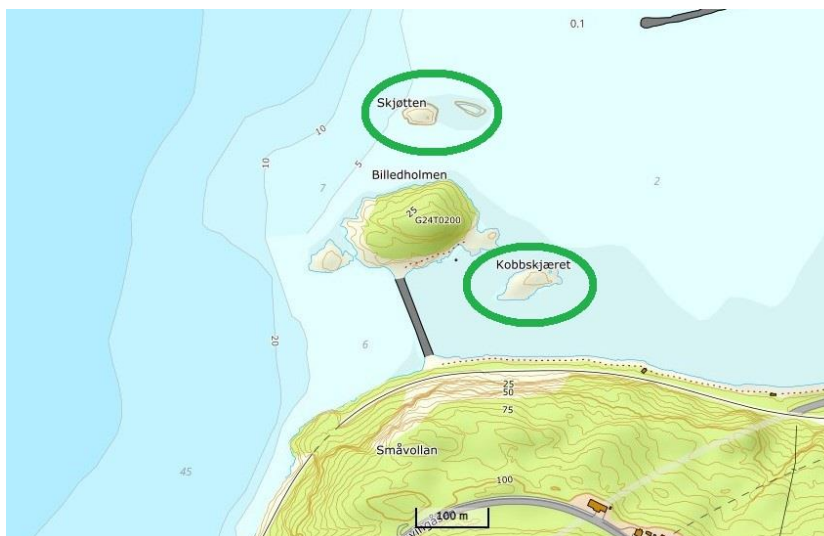
Hekkeplass for sjøfugl, ikke vernet. Inngår i årlig tellinger av hekkende sjøfugl i indre Trondheimsfjord, utført av SNO. Antatt hekkebestand på 50-100 par fiskemåke, samt gråmåke, makrellterne, ærfugl, teist.

Saltøya og Søndre Skarvholmen.

Kobbskjæret og Skjøtten, Billedholman

Hekkeplass for fiskemåke (10-20 par), tjeld og ærfugl på Kobbskjæret, og spredte hekkinger på Skjøtten. Makrellterne hekket her tidligere (Skjøtten). Rydde Kobbskjæret for trær?

Kobbskjæret og Skjøtten, Billedholman

Eksempel på sammenheng mellom arter og leveområder i Stjørdal

Stor salamander

Ikke alle er så heldig å ha en så spesiell art som stor salamander som nærmeste nabo. Flere og flere stjørdalinger er nå blitt stolte av denne arten, som er nær truet på rødlisten og utpekt som Stjørdals nasjonale ansvarsart.

Frigården er et viktig leveområde for salamanderen, som Naturvernforbundet har gjort publikum kjent med gjennom «naturgledeturer» over flere år. Det er registrert stor salamander i dammer og tjønner og myrområder i dette området. De er avhengige av konstant vannbalanse og vannmiljø. Det er også avgjørende at naturmiljøet rundt leveområdene holdes intakt for å bevare stor salamanderens vandremuligheter og ekspansjon over tid. Det er fornuftig med en hensynssone på 200 meter fra kanten av salamanderdammene og i denne sonen må det ikke foregå tekniske inngrep eller forstyrrende aktivitet. Hensynssonen bør tas inn i kommuneplanens arealdel.

Vi oppfordrer kommunen til å lage en forvaltningsplan for storsalamanderen i Stjørdal. Det bør søkes om midler for å grave ut nye dammer og skjøtte eksisterende dammer. En må være sikker på at de ikke berøres av sprøytemidler. Vannkjemien må undersøkes og en bør vurdere kalking ($\text{pH} < 5,5-6$).

Hva med å skilte alle salamanderdammene? Disse dammene kan brukes i undervisning ved skoler og barnehager.

Flaggermus

Flaggermus er en dyregruppe som sjelden blir viet oppmerksomhet i kommunale planer. Av Norges 12 arter er 9 arter funnet i Trøndelag, og 5 arter i Stjørdal kommune: Nordflaggermus (vanlig), skogflaggermus, vannflaggermus, brunlangøre og skimmelflaggermus. I 2004 ble det gjort en kartlegging og statusoppdatering av flaggermus i Stjørdal i forbindelse med kommunens kartlegging av biologisk mangfold (Værnesbranden 2004). Arbeidet besto i hovedsak av å undersøke hus og kirker, og jaktende flaggermus med håndholdt flaggermusdetektor. Gode jaktområder som utmerket seg var langs skogkanten og vegetasjonsbeltet på nordsida av Liavatnet i Vassbygda (9 nordflaggermus, minst 1 ubestemt Myotis), Bergshølen (5 nordflaggermus), og flere lokaliteter langs Leksa. Prestegårdshagen ved Værnes kirke er også et jaktområde for flaggermus, men her er flere

trær blitt fjernet i forbindelse med «restaurering» av hagen de siste årene, uten at det er kartlagt hvordan det har påvirket flaggermusenes bruk av området.

Foruten de nevnte lokalitetene over, er vann, dammer og kantskog langs Gråelv-vassdraget (Fossan mølle, Almogatnet, Liavatnet, Mælasdammen m.m.) viktig jaktområde. Evjer og kantskogen langs Stjørdalselva er også viktige jaktområder (egne undersøkelser av PIV). Det antas også at Voldselva på Skatval fungerer som jaktområde og som fluktrute mellom oppholdssteder og jaktområder, da det er mer eller mindre sammenhengende kantskog langs hele vassdraget. Her er det viktig at det kantskogen langs vassdraget blir intakt. I forbindelse med utbygging av E6 fra Kvithammer til innslag for ny tunnel, burde det vært gjort forhåndskartlegging av flaggermus, og tiltak for å bevare elvekantskogen. Utvikling av teknologi og lavere priser de siste årene har medført at det er mulig å utplassere langtidsopptakere for å fange opp variasjoner gjennom hele den perioden flaggermusene er aktive, fra vår til høst.

Flaggermus er insektetere og forekomsten bestemmes i stor grad av tilgang på insekter, og andre faktorer som egnede dagtilholdssteder, vegetasjonsstruktur og landskapsstruktur (romlig fordeling av ulike biotoper). Våtmark og løvskog er de mest verdifulle områdene, og størst arts- og individantall finnes ved våtmark og varierte kulturlandskap. Kantsoner og korridorer med løvtrær er viktige både som fluktruter og som jaktområder, spesielt langs vassdrag og dyrket mark. Hulrom i trær benyttes av mange arter som sted for ynglekolonier og dagtilhold. Det er derfor viktig å legge til rette for et høyt antall hulltrær i skogen, særlig gamle løvtrær (Isaksen & de Jong 2003).

Eksempel på svært uheldig arealdisponering i Husbyåsen

De siste årene har det foregått omfattende boligutbygging på Husbyåsen. Det som tidligere var et sammenhengende skogsområde med løvskog og blandingskog på oversida av Rehamran (Reelia) ble utradert. Skogen her var en del av et større skogområde som hang sammen med edelløvskoglia i Rehamran. Rehamran er registrert med naturtypen rik edellauvskog (faktaark.naturbase.no/?id=BN00013526). Resultatet av denne intensive utbygginga, (som fremdeles pågår), er at feltet med boliger og veier ligger helt inntil arealet som avgrenser den spesielle naturtypen i Rehamran, som ender opp en smal stripe mellom utbygde områder. Samtidig skjærer den øverste delen av byggefeltet seg inn som en kile mellom skogen i Rehamran og skogåsen på oversida, og danner et barriere for pattedyr og andre organismer som får redusert mulighet til å bevege seg fritt mellom områdene.

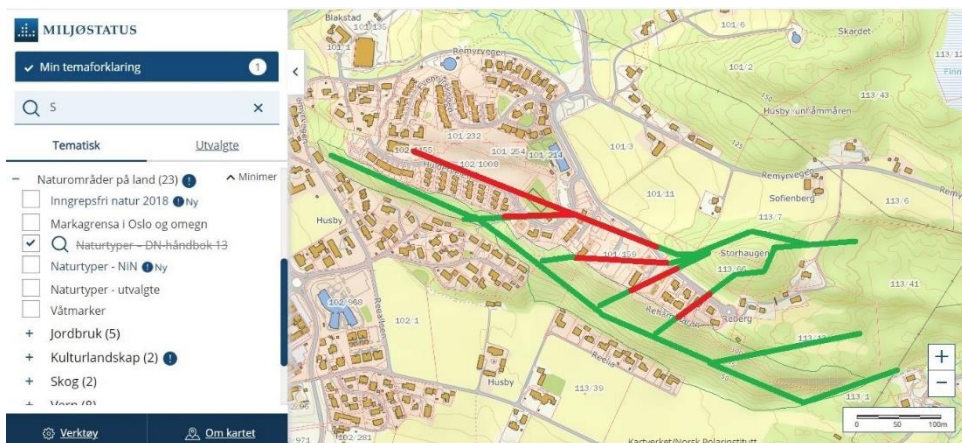

Husbyåsen før "rasering" av skogen.

Husbyåsen etter utbygging av boligområde (og som fortsatt pågår)

Kart fra Miljøstatus, med Rehamran markert som egen naturtype (rik edelløvsog), og antatt bevegelsesmønster for pattedyr med grønne linjer, og antatt blokkerte vandringsstier pga av utbygging med røde linjer.

Innspill til planens handlingsdel

Stjørdal kommune har vedtatt at den skal være en **foregangskommune innen klima- og miljøtiltak**.

Arbeidet med denne planen er finansiert av Miljødirektoratet og direktør Ellen Hambro sier dette om ordningen:

*«- Vi oppfordrer nye kommuner til å søke. **Ikke minst ønsker vi å få med kommuner som jobber med arealregnskap og har mål om å være arealnøytrale**, altså at allerede utbygde areal brukes om igjen og fortettes framfor å bygge ut natur, og kommuner som legger FNs bærekraftsmål til grunn for sitt planarbeid»*

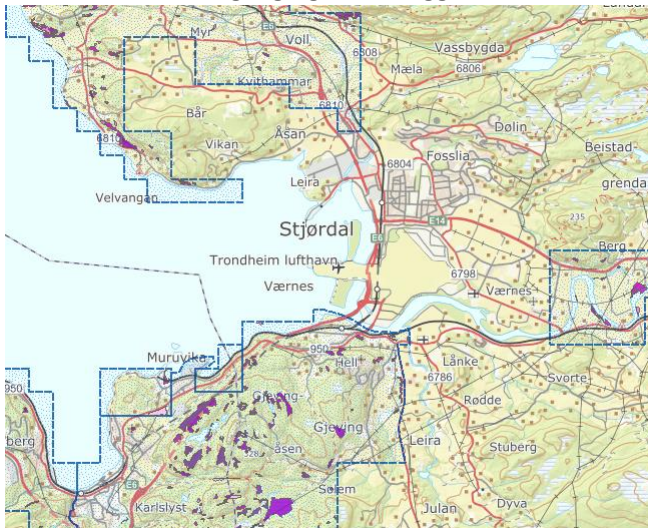
Vi mener at kommunen da bør:

- Vedta at kommunen skal være **arealnøytral** (netto null tap av natur).
- Innføre et kommunalt **arealregnskap** som revideres årlig.
- Kreve realistisk og kunnskapsbasert **CO2-regnskap** for alle planforslag som medfører arealendringer.
- **Full stans i nedbygging av myr.**

- Innføre **økologisk kompensasjon** slik at alt tap av naturmangfold må utbygger kompensere innenfor eller utenfor planområdet. Dette vil være kompensasjon gjennom reetablering og restaurering for ødelagte økosystemer og naturtjenester som fordrøyning, rensing, pollinering mv. som naturen i dag leverer til oss uten vederlag, men som det viser seg at koster oss svært mye å løse gjennom kommunaltekniske tiltak. Et mer ekstremt klima vil kreve store forbedringer og mer kompliserte tekniske løsninger. Vi mener det er rett at utbyggere tar sin del av disse økte kostnadene.
- Kommunen bør ta en mer aktiv rolle i å **få viktige naturtyper vernet** gjennom Naturmangfoldloven som naturreservat eller landskapsvernområder. Det er gjennom slike vernevedtak at de mest verdifulle områdene våre kan få det beste vernet.
- Kommunen må ta ansvar for alle områder med verdifull natur gjennom å regulere områder med naturverdier i **hensynssoner**. Dette er et virkemiddel som kommunen styrer gjennom sine arealplaner.

Kartlegging:

- Høsten 2020 ble en liten del av kommunen NiN2-kartlagt. Vi mener det også bør **kartlegges der arealpresset er stort**, slik som rundt sentrum av Stjørdal, Lånke, Hegra og Skatval. Alle områdene som utbyggere har foreslått omdisponert i forbindelse med kommuneplanens arealdel må selvfølgelig også kartlegges.

Kartillustrasjon som viser de områdene som ble NiN2-kartlagt høsten 2020.

- **Myrene bør dybdemåles** slik at karbonlageret vi har i disse er tallfestet.

Skjøtsel

- Kartlagte verdifulle kulturmarkstyper og prioriterte kulturlandskap finnes i naturbase og i portalen for økologisk grunnkart. Vi anbefaler kommune å bruke denne kunnskapen når dere skal prioritere tiltakene.
- Vi har i kommentarene til de enkelte områdene ovenfor foreslått ulike skjøtselstiltak. Disse bør inn som enkelte punkter i handlingsplanen.
  - Skjøtsel på kommunal grunn vil kommunen kunne utføre selv, men det krever at administrasjonen styrer prosjektene godt og at driftsavdeling blir kurset i hvordan en gjennomfører skjøtsel på artenes premisser (for eksempel en slått i løpet av sommeren fremfor jevnlig plenklipp). Det vil trolig være mulig med samarbeid med skolene og lokale foreninger.

- Skjøtsel på annen offentlig grunn krever at kommunen tar initiativ til et samarbeid hvor arbeidet blir utført på en måte som holder høyt nivå og som gjør at en når målene i denne planen.
- Skjøtsel på privat eid grunn krever et godt samarbeid med grunneiere. Her bør det jobbes langsiktig med landbruksorganisasjonene lokalt og kommunen bør være en veileder slik at grunneiere søker økonomisk støtte for slikt arbeid.
- Det er flere økonomiske tilskuddsordninger som skal stimulere til skjøtsel. Disse administreres av miljøforvaltningen, landbruksforvaltningen, Statsforvalteren og landbruksorganisasjonene.
- Stikkord vedr. skjøtsel er store gamle trær, ville pollinerende insekter, stor salamander, fremmede arter, kantvegetasjon langs vassdrag.
- Det bør lages en oversikt over alle områder som er aktuelle for restaurering og de høyest prioriterte bør inn i handlingsplanen. Vi anbefaler særlig fokus på myr, våtmarker og bekker.

Informasjon og engasjement

- I forbindelse med høring av planen og i forbindelse med publisering av vedtatt plan, bør **innbyggerne oppfordres til artsjakt**: Få med befolkningen til å legge inn funn i Artsobservasjoner. Dette vil gi kontinuerlig ny kunnskap til beslutningstakerne og engasjement i befolkningen.
- Det bør **rapporteres årlig til kommunestyret** hva som er utført av handlingsplanen inneværende år og melde inn ressursbehov for kommende år i forbindelse med den årlige budsjettprosessen.
- Det bør søkes om ekstern finansiering av tiltak i handlingsplanen.

Avslutning

Vi minner om at våre organisasjoner gjerne bidrar i prosessen og ønsker kommunen lykke til i det videre arbeidet med denne planen!

Kopi av dette brevet er sendt Statsforvalteren i Trøndelag til orientering.

Vennlig hilsen

Per Inge Værnesbranden (sign.)

Norsk Ornitologisk Forening Stjørdal lokallag

Ellen Marie Andersson (sign.)

Naturvernforbundet i Stjørdal og Meråker

Marte Fandrem (sign.)

Botanisk forening Trøndelagsavdelinga

Una Dahlen-Kvalvaag (sign.)

Koordinator, Forum for natur og friluftsliv Trøndelag

Einar Hindrum (sign.)

Norsk Ornitologisk Forening avd. Trøndelag

Magne Vågsland (sign.)

Naturvernforbundet i Trøndelag

Litteratur

Husby, M. 2012: *Fugl på Langøra sør, Stjørdal kommune*. Høgskolen i Nord-Trøndelag, utredning nr. 140. 19 s.

Husby, M. & Værnesbranden, P.I. 2009: *Status for fugl i områdene Halsøen, Langøra og sjøen utenfor, Stjørdal kommune*. Høgskolen i Nord-Trøndelag, utredning nr. 111. 24 s.

Isaksen, K. & de Jong, A. 2003: *Flaggermus i skog*. Norsk Zoologisk Forening flaggermusgruppe. 8 s.

Rønning, G. & Bratli, H. 2004: *Biologisk mangfold i Stjørdal kommune*. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging, Ås. NIJOS rapport 09/2004. 98 s.

Sorte, L. M. 1996: *Nøkkelbiotoper i Stjørdal kommune. Bevaring av biologisk mangfold gjennom kommunal arealdisponering*. Hovedoppgave, Institutt for biologi og naturforvaltning, Norges Landbrukshøgskole, Ås.

Værnesbranden, P.I. 2004: *Flaggermus i Stjørdal kommune. Statusrapport 2004*. Rapport til Stjørdal kommune. 20 s. + vedlegg.

